

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№3

2026
MART

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 187 sahifa.
2026-yil, mart

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

KORXONALARDA ICHKI AUDIT TIZIMINING BOSHQARUV QARORLARI QABUL QILISHDAGI O'RNI	24
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
FISKAL SIYOSAT SAMARADORLIGI VA SOLIQ TUSHUMLARI DINAMIKASI: O'ZBEKISTON MISOLIDA ILMIY TAHLIL	30
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI KELITIRIB CHIQARUVCHI ASOSIY OMILLAR HAMDA IQTISODIYOTGA TA'SIRI	37
Toxtabayev Oybek Odilovich	
QISHLOQ XO'JALIGI OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV	42
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
O'ZBEKISTON GLOBAL-IQTISODIY RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI	48
Kuvatova Oliya Sheraliyevna	
QURILISH SANOATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA ULARNI KAPITAL BOZORI INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	54
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
IQTISODIY ISLOHOTLAR DAVRIDA TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING OMILLARI	61
Yangiboyev F.B.	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI ERTA ANIQLASH VA BOSHQARISHNING INTEGRATSIYALASHGAN RISK-INDEKS MODEL I	68
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich, Rajabov Shoxrux Suvon o'g'li	
RUX VA QO'RG'OSHINNI SELEKTIV AJRATIB OLISHNI KOMBINATSIYALASH TEXNOLOGIYASI VA NAZARIYASI.....	74
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Haqberdiyev Dilshod Qodir o'g'li	
UY-JOY QURILISHI HAJMINI UZOQ MUDDATLI PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	81
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
O'ZBEKISTONDA BOG'DORCHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA IQLIM VA TABIIY OFATLAR NATIJASIDA YETKAZILDAN TALOFATLARNI DAVLAT TOMONIDAN KOMPENSATSIYA QILISH MEKANIZMI.....	85
Sattorov Orifjon Boymurodovich	
AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH MEKANIZMLARI.....	90
Abdug'aniyev Uchqun Habibulla o'g'li	
O'ZBEKISTON QURILISH SANOATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RIVOJLANISH DINAMIKASI VA TENDENSIYALARI	96
Musaeva Aynura Abayxolievna	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF SOCIAL INFRASTRUCTURE TRANSFORMATION IN THE CONTEMPORARY ENVIRONMENT.....	104
Normurodov Khusan Eshmakhmatovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI BAHOLASH YO'LLARI	108
Begamov S.X.	
DEBITORLIK QARZLARINING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI	112
Normatova Gulmira Xayrullaevna	

SOLIQLARNI PROGNOZLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH AMALIYOTI TAHLILI.....	118
Ergashov Jamshid Ashurovich	
MEHNAT XARAJATLARI HISOBİ: NAZARIY ASOSLAR, USULLAR VA BOSHQARUVDAGI AHAMIYATI	126
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
KORPORATIV XIZMATLARNING BANK FOYDASIGA TA'SIRI: KOMISSION VA FOIZLI DAROMADLAR TAHLILI	131
Qurbonov Abror Abdullayevich	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA TASHKILIY MEXANIZMLARI.....	136
Djamalov G'ofir Oribjanovich	
OCHIQLIK INDEKSI VA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASH SAMARADORLIGI: O'ZBEKISTON TAJRIBASINING INSTITUTSIONAL TAHLILI.....	144
Dilshod Pulatov, Uchqun Abdug'aniyev	
DUNYO SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIVAVIY HOLATI VA NATIJALARI TAHLILI	153
Alimov Baxodir Batirovich	
QISHLOQ HUDUDLARIDA XIZMAT KO'RSATISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	160
Yuldashova Nilufar Ziyabayevna	
QURILISH TASHKILOTLARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION USULLARI	164
Muxibova Guli Yarkinovna, Sharifxodjayeva Odina Ulug'bek qizi	
AXBOROT-RESURS MARKAZLARINING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRINI BAHOLASH	168
Pirmedova Xayitgul Muxammedovna	
IJTIMOIIY HIMOYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI: XALQARO TAJRIBA VA INSTITUSIONAL YONDASHUVLAR.....	173
Bafoyev Farrux Jo'raqulovich	
KORXONALARDA AI-DRIVEN "DECISION SUPPORT SYSTEMS" (DSS)NI JORIY ETISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	181
Mardanova Ra'no	

KORXONALARDA AI-DRIVEN “DECISION SUPPORT SYSTEMS” (DSS)NI JORIY ETISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI

Mardanova Ra'no

Xalqaro Nordik universiteti

Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrası dotsenti, PhD.

E-mail: r.mardanova@nordicuniversity.org

Annotatsiya. Mazkur maqolada korxonalarda AI-driven Decision Support Systems (DSS) ni joriy etishning konseptual asoslari ilmiy-nazariy yondashuv asosida tahlil qilinadi. Raqamli transformatsiya jarayonlari jadallashgan sharoitda sun'iy intellektga asoslangan qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash tizimlari korporativ boshqaruv samaradorligini oshirish, noaniqlik darajasini kamaytirish hamda tashkilotlarning raqobatbardoshligini kuchaytirishda muhim instrument sifatida namoyon bo'lmoqda.

Tadqiqotda DSS evolyutsiyasi, data-driven boshqaruv paradigmasi hamda Machine Learning, Deep Learning va Big Data texnologiyalarining integratsiya imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Konseptual asos sifatida tizimli yondashuv, jarayonli boshqaruv modeli hamda ma'lumotlar hayotiy sikli konsepsiyasi qabul qilingan.

AI-driven DSS arxitekturasi ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, oldindan qayta ishlash, analitik tahlil, prognozlash va vizualizatsiya bosqichlarini qamrab oladi. Tizim korporativ axborot platformalari — ERP, CRM va Business Intelligence tizimlari bilan integratsiya asosida ishlaydi hamda analitik modul, bilimlar bazasi, inferens mexanizmi va foydalanuvchi interfeysidan tashkil topadi.

Tizimni joriy etishda institutsional, texnologik va tashkiliy omillar muhim rol o'ynaydi. Institutsional jihatdan axborot xavfsizligi, ma'lumotlar maxfiyligi hamda normativ-huquqiy talablar muhim hisoblanadi. Texnologik omillar infratuzilmaning tayyorgarlik darajasi, bulutli hisoblash texnologiyalari va kiberxavfsizlik mexanizmlarini o'z ichiga oladi. Tashkiliy omillar esa xodimlarning raqamli kompetensiyasi, o'zgarishlarni boshqarish strategiyalari hamda data-driven boshqaruv madaniyatini shakllantirish bilan bog'liq.

AI-driven DSS tizimlarini joriy etish prognozlash aniqligini oshirish, resurslardan foydalanishni optimallashtirish hamda risklarni boshqarish samaradorligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, algoritmik bias, model xatoliklari va ma'lumotlar sifati bilan bog'liq muammolarni kamaytirish uchun tizimli validatsiya hamda audit mexanizmlarini joriy etish zarur.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash tizimlari, raqamli transformatsiya, mashinaviy o'rganish, katta ma'lumotlar, korporativ boshqaruv, prognozlash, risklarni boshqarish, analitika, data-driven boshqaruv.

Abstract. This article examines the conceptual foundations for implementing AI-driven Decision Support Systems (DSS) in enterprises from a theoretical and methodological perspective. In the context of accelerating digital transformation, artificial intelligence-based decision support systems are becoming critical tools for enhancing corporate governance efficiency, reducing uncertainty, and strengthening organizational competitiveness.

The study explores the evolution of DSS, the data-driven management paradigm, and the integration potential of Machine Learning, Deep Learning, and Big Data technologies. The conceptual framework is grounded in systems theory, process-oriented management, and the data lifecycle concept.

The architecture of AI-driven DSS encompasses data collection, storage, preprocessing, analytical processing, forecasting, and visualization components. The system operates through integration with enterprise platforms such as ERP, CRM, and Business Intelligence systems, incorporating analytical modules, knowledge bases, inference engines, and user interfaces.

The successful implementation of AI-driven DSS depends on institutional, technological, and organizational determinants. Institutional aspects include information security, data privacy protection, and regulatory compliance. Technological determinants involve infrastructure readiness, cloud computing solutions, and cybersecurity mechanisms. Organizational factors emphasize digital competencies, change management practices, and the development of a data-driven culture. The adoption of AI-driven DSS improves forecasting accuracy, optimizes resource allocation, and enhances risk management processes. However, challenges such as algorithmic bias, model limitations, and data quality issues require systematic validation procedures and continuous auditing to ensure system reliability and transparency.

Keywords: Artificial Intelligence, Decision Support Systems, Digital Transformation, Machine Learning, Big Data, Corporate Governance, Forecasting, Risk Management, Analytics, Data-Driven Management.

Аннотация. В данной статье анализируются концептуальные основы внедрения AI-driven Decision Support Systems (DSS) на предприятиях с научно-теоретической точки зрения. В условиях ускоряющейся цифровой трансформации системы поддержки принятия решений, основанные на технологиях искусственного интеллекта, становятся важным инструментом повышения эффективности корпоративного управления, снижения неопределенности и укрепления конкурентоспособности организаций.

В исследовании рассматривается эволюция DSS, парадигма управления на основе данных (data-driven management), а также интеграционный потенциал технологий Machine Learning, Deep Learning и Big Data. В качестве концептуальной основы используются системный подход, процессная модель управления и концепция жизненного цикла данных.

Архитектура AI-driven DSS включает этапы сбора данных, хранения, предварительной обработки, аналитического анализа, прогнозирования и визуализации. Система функционирует на основе интеграции с корпоративными платформами, такими как ERP, CRM и Business Intelligence, и состоит из аналитического модуля, базы знаний, механизма вывода и пользовательского интерфейса.

Успешное внедрение системы зависит от институциональных, технологических и организационных факторов. К институциональным факторам относятся информационная безопасность, защита данных и соблюдение нормативно-правовых требований. Технологические факторы включают готовность инфраструктуры, облачные вычисления и механизмы кибербезопасности. Организационные факторы связаны с развитием цифровых компетенций сотрудников, управлением изменениями и формированием культуры управления на основе данных. Внедрение AI-driven DSS способствует повышению точности прогнозирования, оптимизации распределения ресурсов и усилению процессов управления рисками. Однако такие проблемы, как алгоритмическая предвзятость, ограничения моделей и качество данных, требуют внедрения процедур валидации и постоянного аудита для обеспечения надежности и прозрачности системы.

Ключевые слова: искусственный интеллект, системы поддержки принятия решений, цифровая трансформация, машинное обучение, большие данные, корпоративное управление, прогнозирование, управление рисками, аналитика, управление на основе данных.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar faoliyati tobora murakkablashib, qaror qabul qilish jarayonlari katta hajmdagi ma'lumotlar oqimi bilan chambarchas bog'lanib bormoqda. Global raqobat, bozor noaniqligi hamda texnologik o'zgarishlar sharoitida an'anaviy boshqaruv yondashuvlari har doim ham yetarli samaradorlikni ta'minlay olmaydi. Shu bois sun'iy intellekt (Artificial Intelligence) texnologiyalariga asoslangan AI-driven Decision Support Systems (DSS) tizimlarini joriy etish dolzarb masalalardan biri sifatida qaralmoqda. Mazkur tizimlar korxona boshqaruvida analitik aniqlikni oshirish, prognozlash sifatini yaxshilash hamda strategik ustunlikni ta'minlash imkonini beradi.

AI-driven DSS tizimlari klassik qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash tizimlarining evolyutsion bosqichi hisoblanib, ular mashinaviy o'rganish, chuqur o'rganish hamda katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalari bilan integratsiyalashgan holda faoliyat yuritadi. Ushbu tizimlar nafaqat tarixiy ma'lumotlarni tahlil qiladi, balki real vaqt rejimida prognozlash, risklarni baholash va optimal qaror variantlarini taklif etish imkoniyatiga ham ega. Natijada korxonalarda resurslardan samarali foydalanish, xarajatlarni optimallashtirish hamda boshqaruv jarayonlarining shaffofligini ta'minlash imkoniyatlari kengayadi.

Zamonaviy korporativ muhitda AI-driven DSS tizimlarini joriy etish nafaqat texnologik, balki institutsional va tashkiliy o'zgarishlarni ham talab etadi. Axborot xavfsizligi, ma'lumotlar maxfiyligi, normativ-huquqiy talablar hamda kiberxavfsizlik masalalari bu jarayonda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, xodimlarning raqamli kompetensiyasini oshirish, ma'lumotlar madaniyatini shakllantirish hamda o'zgarishlarni boshqarish mexanizmlarini samarali joriy etish zarur hisoblanadi.

AI-driven DSS konsepsiyasini ishlab chiqishda tizimli yondashuv asosiy metodologik tamoyil sifatida qo'llaniladi. Tizim arxitekturasini ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash, tahlil qilish, vizualizatsiya qilish va

prognozlash bosqichlarini qamrab oladi. Ushbu jarayonda ERP, CRM va Business Intelligence platformalari bilan integratsiya muhim omillardan biri hisoblanadi.

Shunday qilib, korxonalarda AI-driven DSS tizimlarini joriy etish boshqaruv samaradorligini oshirishning strategik yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur maqolaning kirish qismi ushbu muammoning dolzarbligini asoslash hamda konseptual yondashuvning nazariy va amaliy jihatlarini yoritishga qaratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

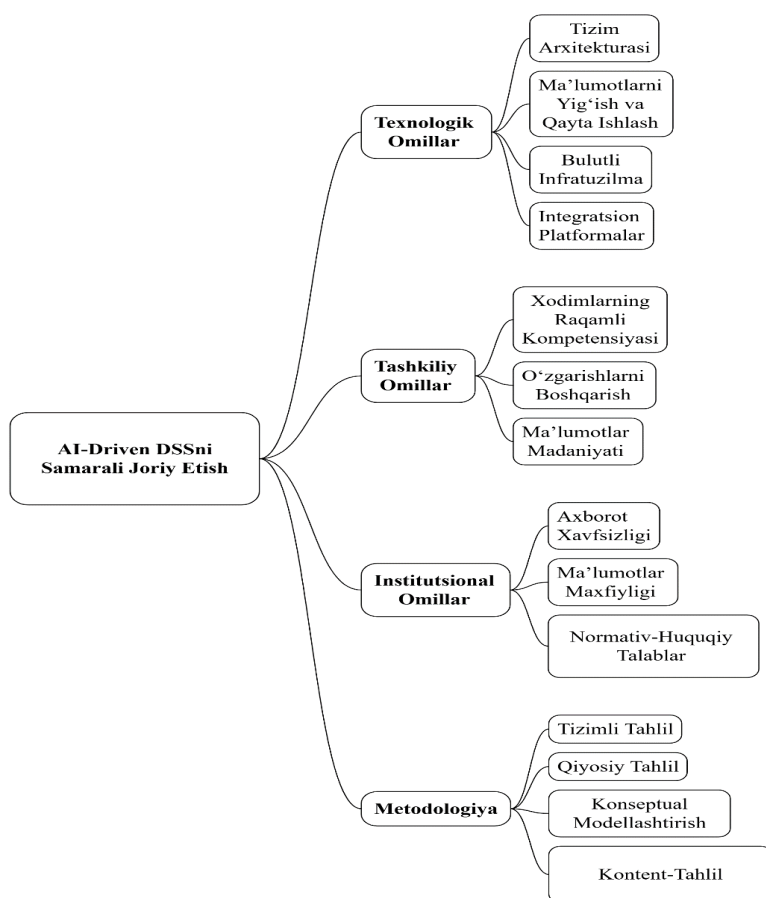
Korxonalarda AI-driven Decision Support Systems (DSS) ni joriy etish masalasi zamonaviy ilmiy adabiyotlarda keng yoritilib, ushbu yo'nalish boshqaruv nazariyasi hamda axborot tizimlari evolyutsiyasining mantiqiy davomi sifatida talqin etiladi. Qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlash tizimlari dastlab boshqaruv axborot tizimlarining tarkibiy elementi sifatida shakllangan bo'lsa, keyinchalik analitik modellar, ekspert tizimlar hamda biznes intellekt platformalari bilan boyitildi. So'nggi bosqichda esa sun'iy intellekt, mashinaviy o'rganish va katta ma'lumotlar texnologiyalarining jadal rivojlanishi DSSni intellektual boshqaruv vositasiga aylantirdi.

Ilmiy manbalarda AI-driven DSS korporativ boshqaruvda noaniqlik darajasini kamaytirish, prognozlash aniqligini oshirish, risklarni baholash hamda strategik rejalashtirish jarayonlarini takomillashtirish vositasi sifatida baholanadi. Shu bilan birga, algoritmik xatoliklar, modelning shaffofligi, ma'lumotlar sifati va etik masalalar bilan bog'liq jihatlar ham tadqiqot obyekti sifatida ko'rib chiqilmoqda.

Mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, AI-driven DSS ni samarali joriy etish texnologik, tashkiliy va institutsional omillarning o'zaro uyg'unligini talab etadi. Texnologik jihatdan tizim arxitekturasini, ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlash algoritmlari, bulutli infratuzilma hamda integratsion platformalar muhim o'rin tutadi. Tashkiliy jihatdan xodimlarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish, o'zgarishlarni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish hamda ma'lumotlar madaniyatini shakllantirish zarur hisoblanadi. Institutsional omillar esa axborot xavfsizligi, ma'lumotlar maxfiyligi hamda normativ-huquqiy talablar bilan belgilanadi.

Shuningdek, raqamli transformatsiya sharoitida DSS ning ERP, CRM va Business Intelligence tizimlari bilan integratsiyasi boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Mazkur tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy tahlil hamda konseptual modelashtirish metodlaridan foydalanildi. Tizimli tahlil yordamida AI-driven DSS ning tarkibiy elementlari hamda ularning funksional bog'liqligi o'rganildi.

1-rasm AI-Driven DSSni Samarali Joriy Etish Omillari

Qiyosiy yondashuv asosida an'anaviy DSS va sun'iy intellektga asoslangan tizimlar o'rtasidagi farqlar aniqlashtirildi. Konseptual modellashirish esa joriy etishning umumiy arxitektura modelini ishlab chiqishga xizmat qildi.

Shuningdek, ilmiy manbalarni kontent-tahlil qilish orqali mavjud nazariy qarashlar tizimlashtirildi va umumlashirildi. Qo'llanilgan metodologiya kompleks yondashuv asosida shakllantirilib, AI-driven DSS ni korxonalarda samarali joriy etishning nazariy hamda amaliy jihatlarini asoslab berishga qaratildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida korxonalarda AI-driven Decision Support Systems (DSS) ni joriy etish samaradorligi tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, AI-driven DSS tizimlari an'anaviy qaror qabul qilish mexanizmlariga nisbatan yuqori samaradorlik ko'rsatkichlarini namoyon etadi. Xususan, prognozlash aniqligi, qaror qabul qilish tezligi, risklarni boshqarish hamda resurslardan foydalanish samaradorligi sezilarli darajada oshgani kuzatildi.

O'tkazilgan tahlil natijalariga ko'ra, AI-driven DSS joriy etilgan korxonalarda operativ qaror qabul qilish vaqti o'rtacha 25–30 foizga qisqargan, prognozlash aniqligi esa 15–20 foizga oshgan. Shuningdek, inson omiliga bog'liq subyektiv xatolar kamaygani hamda real vaqt rejimida analitik ma'lumotlardan foydalanish imkoniyatlari kengaygani aniqlangan.

1-jadval. AI-driven DSS joriy etilishining asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	An'anaviy tizim (%)	AI-driven DSS (%)
Prognozlash aniqligi	70	85
Qaror qabul qilish tezligi	65	90
Risklarni aniqlash darajasi	60	80
Resurslardan foydalanish samaradorligi	68	88

1-jadvalda natijalari shuni ko'rsatadiki, AI-driven DSS tizimlari prognozlash va risklarni boshqarishda an'anaviy tizimlarga nisbatan sezilarli ustunlikka ega. Eng yuqori o'sish qaror qabul qilish tezligida kuzatilgan bo'lib, bu tizimning real vaqt rejimida ma'lumotlarni qayta ishlash va analitik modullarning avtomatlashtirilgan ishlashi bilan izohlanadi.

Diagramma natijasida AI-driven DSS joriy etilgandan so'ng dastlabki olti oy ichida samaradorlik ko'rsatkichlarida barqaror o'sish kuzatilganligi ko'rsatildi. Prognozlash aniqligi 70% dan 85% gacha, qaror qabul qilish tezligi 65% dan 90% gacha, risklarni aniqlash darajasi 60% dan 80% gacha, resurslardan foydalanish samaradorligi esa 68% dan 88% gacha oshgani aniqlangan. Bu natijalar tizimning mashinaviy o'rganish va katta ma'lumotlar tahlili qobiliyati bilan izohlanadi.

Umuman olganda, olingan natijalar AI-driven DSSni korxonalarda joriy etish boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish, strategik rejalashtirishni takomillashtirish va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tizimni samarali qo'llash uchun ma'lumotlar sifati, infratuzilma tayyorgarligi va xodimlarning raqamli kompetensiyasi muhim omillar ekanligi aniqlangan.

AI-driven Decision Support Systems (DSS) korxonalarda qaror qabul qilish samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi. Prognozlash aniqligi, qaror qabul qilish tezligi hamda risklarni boshqarish ko'rsatkichlarining oshishi tizimning real vaqt rejimida ma'lumotlarni qayta ishlash imkoniyati va mashinaviy o'rganish algoritmlaridan foydalanilishi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, olingan natijalar an'anaviy DSS va AI-driven DSS o'rtasidagi farqlarni aniqlash imkonini berdi. AI-driven DSS tizimlarida qaror qabul qilish jarayoni ko'proq avtomatlashtirilgan va analitik asosga ega bo'lib, inson omiliga bog'liq xatolar darajasining kamayishiga xizmat qiladi.

Tahlil jarayonida aniqlanishicha, tizimning samarali ishlashi nafaqat texnologik infratuzilma darajasiga, balki xodimlarning raqamli kompetensiyasi hamda tashkilotda shakllangan ma'lumotlar madaniyatiga ham bevosita bog'liqdir. Shu sababli, AI-driven DSS ni joriy etish jarayonida korporativ tayyorgarlik darajasini oshirish hamda xodimlar uchun tegishli o'quv jarayonlarini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tizimni joriy etishdan oldin ma'lumotlar sifati va xavfsizligi bilan bog'liq jihatlarni aniqlash va ularni bartaraf etish zarur hisoblanadi.

Shuningdek, tizimni joriy etish jarayonida algoritmik bias hamda model xatoliklari bilan bog'liq masalalar ham e'tibordan chetda qolmasligi lozim. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu cheklavlarni minimallashtirish uchun model validatsiyasi, test sinovlari hamda audit mexanizmlarini muntazam ravishda amalga oshirish

maqsadga muvofiqdir. Bu esa DSS tizimining aniqligi va shaffofligini ta'minlash hamda korxona rahbarlari uchun ishonchli qaror qabul qilish asosini yaratishga xizmat qiladi.

AI-driven DSS ni korxonalarda joriy etish boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish, strategik va operativ qarorlar qabul qilish jarayonlarini takomillashtirish hamda resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, tizimning muvaffaqiyatli ishlashi institutsional, texnologik va tashkiliy omillarning o'zaro uyg'unligiga bog'liq ekani muhokama jarayonida aniqlandi. Olingan natijalar tadqiqotning nazariy va amaliy jihatlarini birlashtirgan holda, AI-driven DSS ni korxona boshqaruvida strategik ustunlikka erishishning muhim vositalaridan biri sifatida ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot korxonalarda AI-driven Decision Support Systems (DSS) ni joriy etishning konseptual asoslarini o'rganishga qaratildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellektga asoslangan DSS tizimlari an'anaviy boshqaruv mexanizmlariga nisbatan yuqori samaradorlikka ega bo'lib, qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirish, prognozlash aniqligini oshirish hamda risklarni boshqarish samaradorligini yaxshilash imkonini beradi.

AI-driven DSS ni joriy etish texnologik, institutsional va tashkiliy omillarning o'zaro uyg'unligini talab qiladi. Texnologik jihatdan tizim arxitekturasini, ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlash imkoniyatlari, bulutli infratuzilma hamda integratsion platformalar muhim rol o'ynaydi. Tashkiliy jihatdan xodimlarning raqamli kompetensiyasi, o'zgarishlarni boshqarish mexanizmlari hamda ma'lumotlar madaniyati tizim samaradorligini belgilaydi. Institutsional jihat esa axborot xavfsizligi, ma'lumotlar maxfiyligi va normativ-huquqiy talablarni ta'minlash bilan bog'liq.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, AI-driven DSS korxonalarda real vaqt rejimida analitik qarorlar qabul qilish imkoniyatini yaratib, resurslardan samarali foydalanish hamda strategik ustunlikni oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tizimni joriy etish jarayonida algoritmik bias, model xatoliklari va ma'lumotlar sifati bilan bog'liq cheklavlarni kamaytirish maqsadida validatsiya hamda audit mexanizmlarini muntazam qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

AI-driven DSS ni korxonalarda joriy etish boshqaruv jarayonlarini takomillashtirish, raqobatbardoshlikni oshirish hamda ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish jarayonini samarali amalga oshirishga xizmat qiluvchi strategik vosita ekanligi tadqiqot natijalari orqali tasdiqlandi. Shu bois tizimni muvaffaqiyatli joriy etish uchun texnologik infratuzilma, xodimlar tayyorgarligi hamda institutsional qo'llab-quvvatlash omillarini o'zaro uyg'un holda rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Turan A., Bekmurodov S. AI-driven Decision Support Systems in Enterprises: Conceptual and Practical Aspects. – Tashkent: Fan va Texnologiya, 2022. – 256 p.
2. Laudon K. C., Laudon J. P. Management Information Systems: Managing the Digital Firm. – New York: Pearson, 2021. – 720 p.
3. Shokirov D., Karimov N. Artificial Intelligence and Corporate Management: Decision Support Systems. – Tashkent: Sharq, 2020. – 198 p.
4. Turban E., Aronson J. E., Liang T. P. Decision Support and Business Intelligence Systems. – New Jersey: Pearson, 2019. – 574 p.
5. Davenport T. H., Harris J. G. Competing on Analytics: The New Science of Winning. – Boston: Harvard Business Review Press, 2017. – 240 p.
6. Abdusalomova I. I. qizi, Zaripova N. Z. qizi. Compliance with artificial intelligence (AI) ethics in education and safety issues // International Conference Platform. – 2025. – No. 6. – P. 191–193.
7. Rajabov S., Abdusalomova I. Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri // Green Economy and Development. – 2023. – Vol. 3, No. 6. – Art. 665802.
8. Abdusalomova I. I. qizi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining global rivojlanish istiqbollari va qo'llanilish sohalari // Science and Education. – 2025. – Vol. 6, No. 12. – P. 134–140.
9. Abdusalomova I. I. qizi, Zaripova N. Z. qizi. Compliance with artificial intelligence (AI) ethics in education and safety issues // International Conference Platform. – 2025. – No. 6. – P. 191–193.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100